

Gábos András–Szivós Péter: Szegénység Magyarországon az EU-csatlakozás küszöbén

(elektronikus verzió, készült 2006-ban)

A tanulmány eredetileg nyomtatásban megjelent:
Gábos András–Szivós Péter (2004) Szegénység Magyarországon
az EU-csatlakozás küszöbén: in: *Társadalmi riport 2004*,
Kolosi Tamás, Tóth István György, Vukovich György (szerk.).
Budapest: TÁRKI, Pp. 96–117.

Szegénység Magyarországon az EU-csatlakozás küszöbén

Gábos András – Szivós Péter

1. Bevezetés

Tanulmányunkban a jövedelmi szegénység kérdését vizsgáljuk a magyar társadalomban, az európai uniós csatlakozást megelőző legfrissebb, 2003-as adatok alapján.¹ Az Európai Tanács 2000. márciusi lisszaboni ülésén a közösségi célok között fogadták el a szegénység és a társadalmi kirekesztés elleni küzdelmet. A megvalósítandó célhoz vezető folyamatok nyomán követése érdekében olyan indikátorlistát állítottak össze, mely a cél által érintett társadalmi problémák leírásán túl a nemzeti szintű szakpolitikák monitorozására, hatásaik vizsgálatára is alkalmas. Tekintve, hogy Magyarország az Unió teljes jogú tagja, a tanulmányban különös hangsúlyt fektetünk a laekeni jelzőszámok magyarországi értékeinek bemutatására.

A szegénységnek csupán a jövedelem, tehát az erőforrások oldaláról történő vizsgálata nem írja le teljes körűen a problémát. A nemzetközi szakirodalomban az utóbbi időszakban egyre nagyobb teret nyer a nem-monetáris dimenziók és a szubjektív elemek bevonása a szegénység vizsgálatába. Az eltérő megközelítések egymást kiegészítve adnak képet a társadalmi kirekesztettségéről. A szegénység többdimenziós vizsgálatára ezúttal nem kerítünk sort, vizsgálatunk csupán a jövedelmi megközelítésre szorítkozik.²

Tanulmányunkban először a relatív jövedelmi szegénységi időbeli alakulását mutatjuk be, majd ezután az EUROSTAT által használt metodológia alapján kiszámoljuk a laekeni indikátorokat, összehasonlítjuk azokat a korábbi magyarországi értékekkel és az európai uniós tagországokban mértekkel. Végül kísérletet teszünk a szegénység által különösen veszélyeztetett csoportok főbb demográfiai-szociológiai jellemzők szerinti leírására, valamint a szegénnyé válást meghatározó legfontosabb jellemzők elkülönítésére.

---

¹ A tanulmány Gábos–Szivós (2004) és Gábos (2004) alapján készült.

² A szegénység többdimenziós megközelítés szerinti vizsgálatát a TÁRKI Háztartás Monitor legfrissebb adatai alapján lásd Gábos–Szivós (2004). A magyarországi szakirodalomban a téma vizsgálatát lásd Havasi (2002) és Kapitány–Spéder (2004), a nemzetközi szakirodalomban pedig, például Förster–Tarcali–Till (2002).

2. A relatív jövedelmi szegénység változása Magyarországon, 1992–2003

Az elmúlt bő egy évtized során a relatív jövedelmi szegénység elterjedtségének trendje több alkalommal is jelentős változást mutatott. A TÁRKI adatai szerint az 1990-es évek első felében – a jövedelemegyenlőtlenségek növekedésével párhuzamosan, de attól nem függetlenül – fokozatosan emelkedett a szegénységi ráta a teljes népességen belül. A szegénység 1995/1996-ban volt a legkiterjedtebb Magyarországon: a mediánjövedelem felénél megállapított küszöb mellett a lakosság közel 13%-át, az átlagjövedelem feleként definiált küszöb esetében pedig mintegy 18%-át mondhattuk szegénynek. (1. táblázat) Ezt az időszakot a társadalom szintjén a szegénység kockázatának csökkenése követte, majd éveken keresztül csak kismértékű, gyakran statisztikailag nem értékelhető változásokat figyelhattunk meg. A legfrissebb, 2003-as adatok szerint az elmúlt két és fél-három évben Magyarországon a szegénység mértéke alig változott, igaz a szegénységi ráták a medián-, illetve az átlagjövedelem felénél megállapított szegénységi küszöb mellett valamelyest magasabbak, mint 2000/2001-ben voltak. Az egy főre jutó jövedelmek alapján számított mediánjövedelem fele melletti ráta 2003-ban 10,9%, míg 2000–2001-ben 10,3% volt, az átlag fele esetében pedig a jelzett időszakban 14,4%-ról 15,9%-ra változott a szegénység aránya. Alacsonyabb szegénységet tapasztalunk akkor, ha ekvivalens jövedelemmel számolunk. Ez esetben azt mondhatjuk, hogy 2003-ban a lakosság 8,3%-a élt a medián-, 13,2%-uk pedig az átlagjövedelem felénél alacsonyabb bevételből. A szegénységi ráták viszonylagos változatlanságát a szegénységi küszöbök forintértékeinek növekedése mellett tapasztaltuk.

A szegénység elterjedtségi mutatói csak a probléma egy részét tárják fel, az így kirajzolódó kép közel sem teljes. Azonos szegénységi ráták jellemezhetnek két eltérő jövedelemeloszlású társadalmat, attól függően, hogy a szegénységi küszöb alatt élők a jövedelemskálán milyen távolságra helyezkednek el a nem szegényektől, illetve, hogy a szegények jövedelemeloszlása milyen alakú görbét mutat. A szegénységi rés-arány a szegények jövedelmének a szegénységi küszöb értékétől vett átlagos távolságát mutatja a küszöb értékének arányában. (Lásd az 1. táblázat lábjegyzetét.) Az 1990-es évek folyamán ez a távolság a küszöb egy-negyede és egyharmada között változott, a választott küszöbtől függően az évtized elején, illetve közepén érve el a legmagasabb értéket. A legfrissebb adatok szerint a szegénység mélysége a medián- és az átlagjövedelem felében meghatározott küszöb mellett kismértékben csökkent az elmúlt években, jelenleg 23–26% körül alakul. Ezek az értékek a rendszerváltás óta tartó időszakban a legalacsonyabbak közé tartoznak. (1. táblázat) A kvintilis határ mellett a szegénységi rés-

arány megegyezik a 2000/2001-ben mérttel, ami arra utal, hogy az utóbbi időszak életszínvonal-növekedéséből a szegényeken belül éppen a legrosszabb helyzetben lévők részesedtek leginkább.

1. táblázat. A szegénységi mérőszámok trendjei, 1992–2003

Évek	Szegénységi küszöb		
	a medián fele	az átlag fele	kvintilis határ
	Szegénységi ráta, %		
1991/92	10,2	12,8	20,0
1995/96	12,8	18,3	20,0
1999/00	9,1	14,6	20,0
2000/01	10,3	14,4	20,0
2003	10,9	15,9	20,0
	Szegénységi rés-arány, %		
1991/92	31,3	33,2	30,9
1995/96	29,9	29,8	31,2
1999/00	26,3	25,3	25,5
2000/01	26,8	27,3	26,7
2003	23,3	25,9	26,8
	Szegénységi deficit a nem szegények jövedelméhez viszonyítva, %		
1991/92	1,4	2,2	3,8
1995/96	1,7	2,8	3,4
1999/00	1,1	2,0	3,1
2000/01	1,2	2,1	3,3
2003	1,1	2,2	3,2
	Sen-index*1000		
1991/92	46,5	59,7	88,4
1995/96	55,7	77,8	87,5
1999/00	33,7	52,9	72,8
2000/01	39,1	55,8	76,5
2003	36,9	57,8	74,8
	FGT(2)*100		
1991/92	1,66	2,16	3,05
1995/96	1,90	2,60	2,97
1999/00	1,01	1,52	2,09
2000/01	1,17	1,68	2,28
2003	0,99	1,62	2,15

Forrás: Szivós–Tóth (2000), illetve saját számítások a 2000/2001. és 2003. évre a TÁRKI Háztartás Monitor alapján.

Megjegyzés: A szegénységi határokat az egy főre jutó jövedelem alapján számítottuk.

Definíciók: Szegénységi ráta: $H=p/n$; Szegénységi rés-arány: $I=1/p*\sum_{i=1,p}((k-y_i)/k)$; Szegénységi deficit/jövedelem arány: $\sum_{i=1,p}k-y_i/\sum_{i=p+1,n}y_i$; Sen-index: $P_s=H(I+(1-I)G_p)$; FGT-index: $P_{FGT}=1/n\sum_{i=1,p}((k-y_i)/k)^\alpha$, ahol p a szegények száma, n a teljes népesség, y_i a jövedelem, k a szegénységi küszöb, G_p a szegények közötti egyenlőtlenség Gini-együtthatója, α a számítási paraméter ($\alpha>=0$), az itt bemutatott számításokban ($\alpha=2$).

A szegénység mélységének egy másik mérőszámát kapjuk meg, ha a szegénységi deficitet nem a küszöbhez, hanem a nem szegények jövedelem-tömegéhez viszonyítjuk. Ezek a mérőszámok jelentős mértékben függenek attól, hogy milyen jövedelmi küszöböt választunk a szegénység határaként. A mediánjövedelem fele esetében a mutató az elmúlt bő évtizedben 1%-nál magasabb, de 2%-nál alacsonyabb volt, az átlagjövedelem felének esetében pedig 2 és 3% között alakult. A medián felét választva szegénységi küszöbnek, azt tapasztaljuk, hogy 2003-ban a szegénységi deficit a nem szegények összes jövedelmének 1,1%-át, az átlag felét figyelembe véve pedig 2,2%-át tette ki. Ezek az értékek gyakorlatilag megegyeznek a korábbi években mértékekkel. (1. táblázat)

A szegénység kiterjedtségének és mélységének egyidejű mérésére több jelzőszámot is ismerünk a szakirodalomból. Ezek között említhetjük a Sen-indexet vagy az ún. FGT-indexet (Foster–Greer–Thorbecke index), melyek a korábbi években folyamatosan részét képezték a TÁRKI standard publikációinak. Mindkettő megerősíti az előzőek során felvázolt trendeket: a szegénység előfordulási valószínűségének és súlyosságának stagnálását az 1990-es évtized végétől kezdődően. A 2003-as kutatás adatai szerint mindkét indikátor értéke lényegesen alacsonyabb a korábbi maximumot jelentő 1995/96-os értéknél, de valamelyest magasabb az 1999/2000-es minimumnál (1. táblázat). Hasonló változásokról ad képet az FGT-index is.

3. A jövedelmi szegénység európai összehasonlításban: laekeni indikátorok Magyarországon, 2001–2003

Az Európai Unió a közösségi célokhoz vezető folyamatok nyomon követése érdekében olyan indikátorlistát állított össze, mely a cél által érintett társadalmi problémák leírásán túl a nemzeti szintű szakpolitikák monitorozására, hatásaik vizsgálatára is alkalmas. Az Unió állam- és kormányfőinek Laekenben, 2001 decemberében tartott ülésén megállapodtak a szegénység és a társadalmi kirekesztettség elleni küzdelem mint közösségi cél esetében alkalmazandó statisztikai jelzőszámrendszer első változatában (továbbiakban: laekeni indikátorok), amely több szociális részterületet is felölel.³ Ezen belül a jöve-

³ A szegénység és társadalmi kirekesztés elleni küzdelem, így a jövedelmi szegénység indikátorairól, illetve az azokra tett ajánlásokról lásd Atkinson *et al.* (2002). A jövedelmi szegénység mutatói mellett a gazdasági aktivitás, az egészségi állapot és az oktatás jelzőszámai is helyet kaptak a laekeni indikátorok között. A teljes listát lásd, pl. Dennis–Guio (2003a, 2003b). A lisszaboni célokról, illetve az indikátor-rendszer leírását, a jelzőszámok definícióját magyarul lásd Lelkes (2003a).

delmi szegénység jelzőszámai a relatív jövedelmi koncepción alapulnak. A laekeni indikátorok jövedelmi egyenlőtlenségekhez és a szegénység relatív jövedelmi koncepciójához kapcsolódó mutatói között megtaláljuk a szegénység kiterjedtségére és mélységére, továbbá a jövedelmek egyenlőtlenségére vonatkozó mutatókat. Az indikátorok számítása során a jövedelem a háztartás összes éves rendelkezésre álló ekvivalens jövedelmét jelenti.⁴

A TÁRKI Háztartás Monitor vizsgálatának adatállomány alkalmas a laekeni indikátorok közül a jövedelmi szegénység körébe tartozók előállítására, a munkanélküliséget és a halandóságot bemutató indikátorok becslésére azonban nem. (Lásd a Melléklet *M1. táblázatát*.) A 2000/2001-es, illetve a 2003-as eredmények közlése, korlátozottan ugyan, de lehetővé tesz egy időbeli összehasonlítást. Ezzel párhuzamosan az indikátorok közül a teljes népességre jellemző mutatókat nemzetközi összehasonlításban is közöljük. (*M2. táblázat*) Az EU-15-ök összehasonlító adatai az 1999. évre vonatkoznak.

A laekeni indikátor-rendszer megfelelő mutatója szerint Magyarországon a népesség mintegy 13%-a, tehát megközelítőleg 1 millió 300 ezer ember tekinthető szegénynek.⁵ A szegénységi rátában nem találunk statisztikailag is szignifikáns különbséget 2000/2001 és 2003 között. Összehasonlítva az EU-15-ök szegénységi mutatóival, a ráta 13%-os értéke megegyezik a belgával és a luxemburgival, és alacsonyabb az EU-15 átlagnál (15%). Ez az érték Magyarországot az Esping-Andersen által használt terminológia szerint a konzervatív-korporatista jóléti államok közé helyezi. Az újonnan csatlakozott országokkal összehasonlítva a szegénység előfordulásának valószínűsége – a 2001-es adatokat összehasonlítva – Magyarországon inkább alacsonynak mondható. Az általunk számított szegénységi ráta lényegesen magasabb ugyan a cseh rátánál (8%) és valamivel a szlovénnél is (11%), ám alacso-

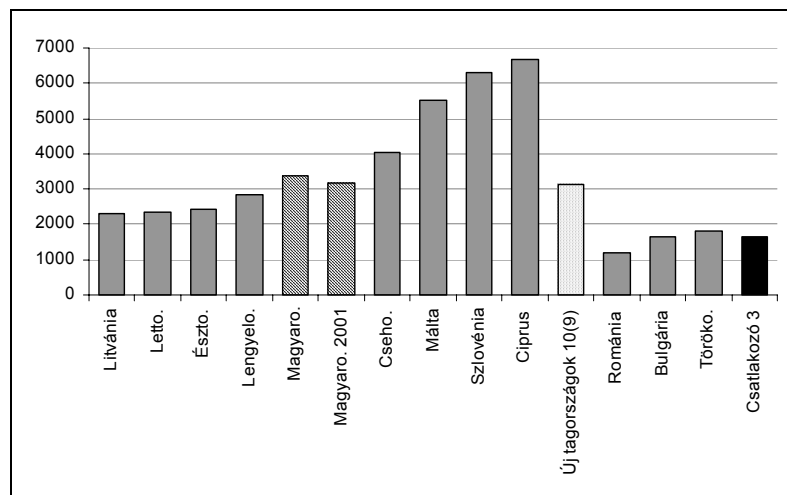
---

⁴ Az ekvivalens jövedelmet az ún. OECD II. skálával (továbbiakban EUROSTAT-skála) számítják, mely a háztartás első felnőtt tagjához 1 fogyasztási egységet, a többi 14 éves vagy idősebb taghoz 0,5 egységet, a 14 évnél fiatalabb tagokhoz pedig 0,3 egységet rendel. A jövedelmi szegénység mérőszámainak számításakor az ekvivalens mediánjövedelem 60%-át tekintik szegénységi küszöbnek. Az elemzési egységek minden esetben személyek.

⁵ Itt és a továbbiakban is adataink a TÁRKI Háztartás Monitor felvételein alapulnak. Az EU hivatalos anyagai (JIM, EUROSTAT kiadványok) minden újonnan csatlakozó ország esetében is a nemzeti statisztikai szolgálat információit használja. Ez Magyarország esetében azt jelenti, hogy miközben a TÁRKI adatai a jövedelemegyenlőtlenségi és szegénységi mutatók tekintetében a kontinentális európai államok sorába helyezik el Magyarországot, addig a KSH által hivatalosan publikált laekeni indikátorok szerint a hazai egyenlőtlenségek (pl. 0,240-es Gini-együttható 2001-re) és a szegénység kiterjedése (pl. 10%-os szegénységi ráta 2001-re) a skandináv államokéhoz (Dánia, Finnország) hasonlít leginkább. (European Commission 2003a) Az eltérő eredmények mögötti, elsősorban mintavételi, mintamegvalósulási okokról lásd Kapitány-Molnár (2001).

nyabb, mint a lengyel, a máltai (15–15%), a ciprusi, a lett (16%), a litván (17%) vagy az észet (18%). (European Commission 2003b)

1. ábra. A csatlakozó országokban mért szegénységi küszöbök (PPS), 2001 (%)

Forrás: European Commission (2003a)

Megjegyzés: Szlovákiáról nem állnak rendelkezésre adatok. A magyarországi adatok a KSH közlései. A TÁRKI 2001-es Háztartás Monitor felvételéből számított értéket Magyaro. 2001 megjelöléssel közöljük.

A TÁRKI Háztartás Monitor vizsgálat adatai alapján számított, az ekvivalens mediánjövedelem 60%-ában meghatározott szegénységi küszöb értéke 2003-ban nemzeti valutában 502 ezer forint volt, ami havonta átlagosan mintegy 42 ezer forintot jelent. (MI. táblázat) A küszöb értéke vásárlóerőparitáson (PPS) számolva évi 3746 euró, ami az EU-15-ök 1999-es átlagának mintegy fele (52%), a legmagasabb luxemburginak 30, a legalacsonyabb portugálnak pedig 85%-a. A 2000/2001-es adatok esetében (PPS-en számolva 3152 euró) ezek az arányszámok rendre 43, 25 és 72%. Mivel a jövedelemeloszlásból számított szegénységi küszöb értéke egyben az ország gazdasági fejlettségének is indikátora, érdemes a magyarországi adatokat a csatlakozó országokéval is összevetni. A 2000/2001-es magyarországi küszöb gyakorlatilag megegyezik a májusban csatlakozott országok átlagával (Szlovákia nélkül számítva), amely 3119 euró. A magyarországi értéknél a ciprusi (6658), a szlovén (6295), a máltai (5510) és a cseh (4045) küszöb magasabb,

míg a lett (2301), a litván (2346), az észt (2440) és a lengyel (2859) alacsonyabb. (1. ábra) A magyar érték közel kétszerese a három, még a csatlakozási tárgyalások befejezése előtt álló három ország, Románia, Bulgária és Törökország átlagának.

A jövedelmek csak kevéssé szóródnak a mediánjövedelem 60%-ában megállapított küszöb körül. Ezt mutatják a mediánjövedelem 40, 50 és 70%-a melletti ráták közötti nagy eltérések. A mediánjövedelem 40%-a esetében a ráta csupán 4%, 50% mellett 7,5%, a legmagasabb küszöb esetében pedig 21%. Ez azt jelenti, hogy a lakosság jelentős része, mintegy 18%-a egy relatíve kis jövedelmi intervallumban tömörül a szegénységi küszöb körül. Ez az arány nemzetközi összehasonlításban azonban nem túl magas. A szélső küszöbértékek melletti ráták különbsége valamelyest nagyobb, mint például Németországban, Svédországban (14–14%), Hollandiában vagy Csehországban (15–15%), de lényegesen kisebb, mint Írországon (24%), Lettországon vagy Portugáliában (21–21%). (2. ábra) A szegénységi küszöb körüli szóródás a vizsgált időszakban Magyarországon gyakorlatilag nem változott.

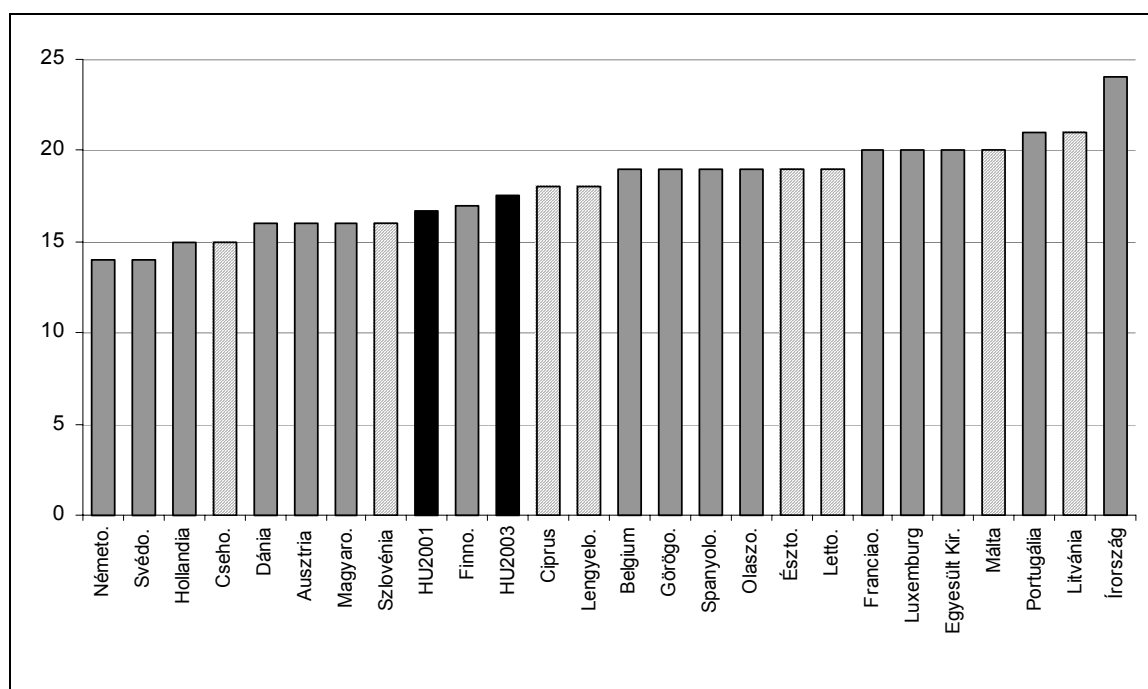
Láthattuk, hogy az összes rendelkezésre álló jövedelem figyelembevételével számított szegénységi ráta Magyarországon 13%. A jóléti transzferekkel csökkentett jövedelemmel számolva képet kaphatunk az adott ország szociális ellátórendszerének szegénységcsökkentő hatásáról. Utalnunk kell azonban arra, hogy ez a módszer csak hipotetikus eredményt adhat, hiszen a jóléti transzferek hiányában az emberek viselkedése is megváltozna, más döntéseket hoznának jövedelmük megszerzése érdekében, de nyilvánvalóan más lenne például a kormányzat adó- és járulékpolitikája is. Ezzel együtt a módszert általánosan használják, így részét képezi a laekeni indikátor-rendszernek is.⁶

---

⁶ A módszer alkalmazását lásd például Förster–Tóth (1999), World Bank (2001), EUROSTAT (2002).

2. ábra. A medián 70 és 40%-a mellett számított szegénységi ráták különbsége az Európai Unióban, EU-15-ök (1999) és újonnan csatlakozó országok (2001) esetében, (százalékpont)

Forrás: Dennis–Guio (2003b), European Commission (2003b)

Megjegyzés: A KSH adatok „Magyaró.”, a TÁRKI adatok pedig HU2001 és HU2003 jelöléssel.

Amennyiben a nyugdíjakat nem tekintjük jóléti transzfernek, a teljes jövedelemből számított küszöb melletti szegénységi ráták – a férfiak és a nők körében egyaránt – mintegy 10 százalékponttal, 75%-kal lennének magasabbak. Nemzetközi összehasonlításban vizsgálva ezt az eredményt, a magyar jóléti rendszer szegénységcsökkentő hatása jó közepesnek mondható. A magyarénál jobb teljesítményt tud felmutatni e mutató mentén a svéd (211%), a cseh (138%), a dán (118%), a lengyel (100%), az osztrák (92%), vagy a belga, a holland és a finn (91–91%) jóléti rendszer. Láthatjuk, hogy a felsorolt országok jellemzően a bővítés előtti tagországok, azokon belül is elsősorban a szociál-demokrata és a konzervatív-korporatista jóléti államok közül kerülnek ki. A szegénységi ráták nem sokkal alacsonyabbak a nyugdíjak nélkül számított társadalmi jövedelmek figyelembevételével, mint azok hiányában Görögországban (5%), Cipruson (12%), Olaszországban (17%), Spanyolországban (21%) és Portugáliában (29%), tehát a mediterrán térség országaiban.

Ha a nyugdíjakat is a hozzászámítjuk a jóléti transzferekhez, majd azokat levonjuk a rendelkezésre álló jövedelemből, az így számított szegénységi ráta szerint a lakosság közel kétötödét tekinthetnénk szegénynek. Időben mindkét módon számított ráta értéke kisebb lett, tehát a jóléti transzferek – ily módon definiált – szegénységcsökkentő hatása javult az elmúlt években. A nemzetközi összehasonlítás – kisebb-nagyobb eltérések mellett – azonos következtetésekre ad alkalmat, mint a nyugdíjak elhagyásakor a jóléti ellátások közül.

A szegénység kiterjedtsége mellett a laekeni indikátorok a szegénység mélységét is jelzik, az ún. medián szegénységi-rés segítségével. Ez a mutató a szegények mediánjövedelmének a szegénységi küszöbtől vett „távolságát” mutatja a küszöb százalékában. 2003-ban a mutató értéke 19% volt, közel két százalékponttal alacsonyabb, mint 2000/2001-ben. A szegénység mélysége e mutató szerint Magyarországon megközelítőleg azonos a kontinentális Európa államaiban mérttel, de alacsonyabb, mint a mediterrán országokban vagy az Egyesült Királyságban és magasabb, mint Finnországban vagy Luxemburgban. Az új tagországokkal összehasonlítva a magyarországi szegénység mélysége leginkább a máltai, a szlovén vagy a lett helyzettel mutat hasonlóságot, miközben a medián szegénységi rés-arány magasabb, mint a cseh (16%), de lényegesen alacsonyabb, mint az észt vagy a ciprusi (24–24%).

Az indikátor-rendszer a jövedelemegyenlőtlenségek mérésére két jelzőszámot használ: a felső és az alsó jövedelmi ötöd által birtokolt jövedelmek arányát és a Gini-együtthatót. Az első mutató szerint a felső kvintilisbe tartozók összes jövedelme négy és félszer több, mint a legalsó ötödbe tartozóké. Ez mintegy 10%-kal magasabb, mint 2000/2001-ben volt. Ugyancsak a jöve-

delmi egyenlőtlenségek növekedését mutatja, hogy a másik egyenlőtlenségi mutató, a Gini-együttható értéke egy ponttal 29-ről 30-ra nőtt ebben az időszakban. A két mutató alapján elvégezhető nemzetközi összehasonlítás szerint hazánkban a jövedelmi egyenlőtlenségek nagyjából a Belgiumban, Franciaországban, Lengyelországban, Cipruson vagy Máltán mérttel megegyezők, miközben alacsonyabbak, mint Görögországban, Portugáliában, Spanyolországban, az Egyesült Királyságban, Észtországban vagy Lettországon, és magasabbak mint a skandináv országokban, Németországban, Hollandiában, Ausztriában, Luxemburgban, Csehországban vagy Szlovéniában.

4. A szegénység által különösen veszélyeztetett csoportok

Az emberek különböző valószínűséggel kerülnek a szegények közé egyéni és háztartás-, továbbá szubjektív vagy objektív jellemzőik szerint. Az alábbiakban a háztartási szintű (a háztartás minden tagját közvetve vagy közvetlenül, a háztartásfő jellemzőin keresztül), objektív paraméterek fontosságát vizsgáljuk a szegénység előfordulásában. Különböző szegénységi küszöbök mellett (a medián és az átlag fele, valamint a kvintilis határ) vizsgáljuk a főbb szociológiai tényezők szerinti különbségeket. Az elemzés során ekvivalens ($e=0,73$) jövedelemmel számolunk.

A mediánjövedelem felének figyelembevételével számított szegénységi ráta a teljes népesség körében 8,3%. A női háztartásfők családtagjai között ez az arány megközelíti a 12%-ot, ami statisztikailag is szignifikáns különbség. (M3. táblázat) A szegénységi ráta a háztartásfő életkorával csökken, így az átlagosnál nagyobb szegénységet tapasztalhatunk a fiatalabb, 40 év alatti háztartásfőjű háztartásokban (11–12%), míg az átlagnál számottevően alacsonyabb a nyugdíjas háztartások tagjainak szegénysége (2–4%). A háztartásfő iskolai végzettsége is markánsan elkülöníti a kisebb és nagyobb szegénységi kockázatúakat. Az általános iskolát sem végzett háztartásfők családtagjai közül legalább minden negyedik szegény, míg a nyolc általánost végzettek esetében 16% a medián felénél alacsonyabb jövedelemből élők aránya. A szakmunkásképzőt végzett háztartásfők esetében a átlagos értéket sem éri el a szegénységi ráta, a felsőfokúak esetében pedig 1% alatt marad, igaz itt az alacsony esetszám bizonytalanná teszi a becslést. Hasonlóképpen erős kapcsolatot látunk a háztartásfő munkaerő-piaci státuszának esetében. Az átlagosnál mintegy négyszer magasabb a szegények aránya a munkanélküli és a nem nyugdíjas, inaktív háztartásfők családtagjai körében. Az alkalmazott, az önálló, vállalkozó, illetve a nyugdíjas háztartásfők esetében a szegénységi ráta 3–5%-os.

A szegénység több mint kétszer kiterjedtebb a községekben (12%), mint a fővárosban (5%). A kisebb városok és a megyeszékhelyek között alig találunk statisztikailag is igazolható különbséget (6%, illetve 8%). A 18 éves vagy fiatalabb gyermekek száma ismét egy olyan jellemzője a háztartásnak, mely lényegesen befolyásolja a háztartás tagjainak szegénységi kockázatát. Míg a gyermektelen háztartásokban a szegénységi ráta 5% alatt marad, addig a három- és többgyermekes háztartásokban élőkét ennél hatszor nagyobb valószínűséggel találjuk a szegények között (29%). Az egygyermekes háztartások tagjainak szegénysége megegyezik a gyermektelenekével, a kétgyermekesek között pedig átlagos a szegénység előfordulása. A szegénységi ráta háztartástípusonkénti vizsgálata több olyan hatásról is árulkodik, melyeket az előzőek során részben már megfigyelhettünk. Ennek megfelelően, minél több gyermek van egy háztartásban, annak tagjait annál nagyobb valószínűséggel mondhatjuk szegénynek. Így a pár három és több gyermekkel típusú háztartások tagjainak szegénysége (26%) négy és félszerese a pár két gyermekkel típusúban élőkének (6%). A szegénység előfordulását a felnőttek száma is jelentősen befolyásolja. A más háztartás egy gyermekkel típusú családok szegénységi rátája nem éri el a 3%-ot, de két vagy több gyermek esetében is csupán 15%-os. S ugyan ez magasabb az átlagos rátánál, ám így is közel fele a három- és többgyermekes pár típusú háztartásban élőkre vonatkozó értéknek. Két ugyanolyan összetételű, de gyermektelen háztartás közül annak tagjairól állíthatjuk nagyobb valószínűséggel, hogy szegények, melynek háztartásfője 60 évesnél fiatalabb. Ez igaz mind az egyszemélyes, mind a pár, mind pedig a más típusú háztartásokra, bár ez utóbbiak esetében az alacsony eset-szám miatt nem fogalmazhatunk egyértelműen.

Minél több gazdaságilag aktív személy él egy háztartásban, tagjai annál kisebb valószínűséggel élnek szegénységben. A szegénységi ráta 17%-os azok között, akik olyan háztartásban élnek, ahol nincs alkalmazott vagy önálló, vállalkozó. Az átlagosnál szintén magasabb a szegények aránya ott, ahol egy aktív tag van (10%), miközben a legalább két aktív tagot számláló háztartásban élők körében a szegénység mindössze 1%-os. Ugyancsak fordított a kapcsolata a szegénység és a háztartás nyugdíjas tagjainak száma között: minél több nyugdíjas él a háztartásban, annál kisebb a szegénységi ráta. Amennyiben a háztartásfő roma, a szegénység előfordulása majdnem hétszerese annak, mintha a háztartás feje nem roma lenne.

Az általunk használt és az *M3. táblázatban* feltüntetett másik két küszöb melletti jövedelmi szegénységi ráta esetében igazán lényeges különbséget nem találunk a mediánjövedelem felénél tárgyalathoz képest. Fontosnak tartjuk ugyanakkor megjegyezni, hogy 100 olyan személyből, aki három- vagy többgyermekes háztartásban lakik, 56 az alsó jövedelmi ötöd tagja.

Ennél magasabb szegénységi rátát csak a munkanélküli (63%), illetve a roma etnikumú háztartásfők (71%) családtagjai esetében tapasztaltunk a kvintilis határ esetében. Amennyiben az alsó jövedelmi ötödbe tartozást tekintjük a szegénység kritériumaként, a nyugdíjas háztartások alacsonyabb szegénysége továbbra is megfigyelhető, ám relatív helyzetük az aktív korú felnőttek háztartásaihoz képest kevésbé jó, mint az alacsonyabb küszöbök mellett. A háztartásfő etnikai hovatartozását vizsgálva, láthatjuk hogy minél alacsonyabb a szegénységi küszöb, annál nagyobb a különbség a romák és nem romák szegénysége között.

Összességében tehát azt mondhatjuk, hogy ma Magyarországon a legnagyobb szegénységi kockázatú társadalmi csoportok azok, melynek tagjai olyan háztartásban élnek, ahol a háztartásfő roma, inaktív, munkanélküli vagy legfeljebb általános iskolát végzett, illetve nincs egyetlen gazdaságilag aktív háztartás tag sem, továbbá a három- vagy többgyermekes családok és az egyszülős háztartások közé tartoznak.

5. A szegénység objektív meghatározói – többváltozós elemzés

Az előző fejezetben azt elemeztük, hogy a különböző jellemzőkkel bíró társadalmi-demográfiai csoportokon belül mekkora a szegénység előfordulásának valószínűsége Magyarországon. Nem tudjuk azonban, hogy ezek a hatások önállóan is léteznek-e vagy összetételi hatásról beszélhetünk csupán. Ennek megállapítására többváltozós statisztikai elemzést végeztünk. Vizsgálódásunk során nem törekedtünk arra, hogy a szegénnyé válás okait teljesen körülményesen feltérképezzük. Bár a háztartás és a háztartásfő objektív jellemzői mellett fontos lehet még az egyéni jellemzők vagy a szubjektív beállítódások vizsgálata is, a többváltozós statisztikai elemzés során mi csak az előbbieket vettük figyelembe ⁷

---

⁷ A szubjektív elemek beemelését az elemzésbe több okból sem tettük meg. A szegénnyé válás okainak, a főbb okok egymáshoz kapcsolódásának feltérképezése rendkívül összetett, átfogó elméleti alapvetést és elemzést igényel, amely túllépné e tanulmány kereteit. Emellett az elemzéshez a felhasznált adatállományban nem áll rendelkezésre minden információ. A szubjektív jellemzők méréséről, fontosságáról és magyarázó erejéről lásd például Tóth (1999), Lelkes (2003b) vagy Spéder (2001).

2. táblázat. A szegénnyé válás esélye (logisztikus regressziós modellek esélyhányadosai)

	Szegénységi küszöb		
	Medián fele	Átlag fele	Kvintilis határ
Háztartásfő neme (ref.: Férfi)	nsz.	nsz.	nsz.
Háztartásfő életkora (ref.: 18–39 éves)			
40–59 éves	nsz.	nsz.	nsz.
60 év feletti	nsz.	nsz.	nsz.
Háztartásfő iskolai végzettsége (ref.: Diplomás)			
Legfeljebb általános	15,7***	12,3***	15,9***
Szakmunkásképző	6,5***	5,5***	5,7***
Érettségi	3,7**	2,6**	1,6***
Háztartásfő gazdasági aktivitása (ref.: Alkalmazott)			
Önálló, vállalkozó	nsz.	nsz.	0,46**
Munkanélküli	5,0***	4,9***	5,9***
Nyugdíjas	nsz.	nsz.	nsz.
Inaktív	8,3***	7,5***	5,1***
Háztartás típusa (ref.: Más háztartás gyermek nélkül)			
Egyszemélyes, <60	2,1**	nsz.	nsz.
Pár, <60	nsz.	0,55**	0,4***
Pár 1 gyermekkel	nsz.	nsz.	nsz.
Pár 2 gyermekkel	nsz.	nsz.	1,8**
Pár 3+ gyermekkel	2,9**	2,9***	2,9***
Egyedüli szülő gyermekkel	6,2***	4,2***	3,4***
Más háztartás gyermekkel	nsz.	0,66*	nsz.
Egyszemélyes, 60+	nsz.	0,12***	0,28***
Pár, 60+	0,17*	0,19**	0,24***
Lakóhely (ref.: Budapest)			
Község	nsz.	1,7*	1,6**
Város	nsz.	nsz.	1,5*
Háztartásfő etnikuma (ref.: Nem roma)	3,0***	3,5***	2,9***
Log pseudo-likelihood	-1302	-1876	-2494
Wald χ^2 (szf.=22)	200,9	247,2	263,2
Pseudo R ²	0,30	0,27	0,24
Helyesen előrejelzett esetek száma	92,0	88,2	84,1
Helyesen előrejelzett esetek száma a függő változó 1 értékű kategóriájában*	25,8	28,9	36,1
Súlyozatlan esetek száma	6535	6535	6535

Forrás: saját számítások a TÁRKI Háztartás Monitor 2003 alapján.

Megjegyzés. A modell függő változója: 0 – nem szegény, 1 – szegény. A táblázatban a változók után zárójelben a referencia-kategóriákat tüntettük fel. Az esélyhányadosok ebben az esetben ehhez a kategóriához képest értelmezendők. Az esélyhányadosok közül azokat tekintettük szignifikánsnak, melyek esetében a regressziós együttható ***0,01-es, **0,05-ös vagy *0,1-es szignifikancia szinten különbözik nullától.

A logisztikus regressziós elemzés során a bináris függő változók értéke 1, ha valaki az adott definíció szerint szegény és 0, ha nem. Az előző alfejezetben is tárgyalt három jövedelmi szegénység-definíció szerint határoztuk meg a szegények körét. Minden esetben ugyanúgy specifikáltuk a regressziós modellt, tehát a magyarázó változók köre és kategóriái ugyanazok. (Lásd a 2. táblázat alatti magyarázó szöveget.) A kategoriális magyarázó változók referencia kategóriáit oly módon választottuk meg, hogy azok az adott jellemző mentén a legalacsonyabb szegénységi kockázatúak legyenek. Így például a háztartásfő iskolázottsága esetében a diplomásokat tekintettük referencia kategóriának. A 2. táblázatban az esélyhányadosokat és a modell főbb jellemzőit közöljük.

Miközben a háztartások bekerülése a mintába véletlenszerű, az egyéneké nem, hiszen ugyanabból a háztartásból többen is tagjai az egyéni mintának. Az egyének tehát háztartásokba klasztereződnek, és mivel elemzésünk egyéni szintű, olyan eljárást választottunk, mely a regressziós együtthatók becslése során ezt a tényt figyelembe veszi. A modellek illeszkedési paraméterei vegyes képet mutatnak. A pszeudo R^2 és a helyesen besorolt esetek aránya alapján az alacsonyabb szegénységi küszöbhez tartozó modellek illeszkednek jobban, míg a függő változó 1-es kategóriájába helyesen besorolt esetek aránya ennek éppen fordítottját mutatja. (Lásd 2. táblázat alsó részét.)

A regressziós együtthatók szignifikancia-szintjeinek vizsgálatok több fontos megállapítást tehetünk, melyek döntően egybevágnak korábbi tapasztalatainkkal (Gábos–Szivós 2001). Az eredmények interpretálásakor elsősorban az esélyhányadosok nagyságrendjét és szignifikancia-szintjét tekintjük irányadónak, mintsem azok konkrét értékét.

– A jövedelmi szegénység meghatározói között egyértelműen a *háztartásfő iskolázottsága és munkaerő-piaci aktivitása* a legfontosabb. Az iskolai végzettséget vizsgálva legfeljebb 8 általánost végzett háztartásfők családjában élők esélye a szegénységre a magasabb iskolai végzettségűek többszöröse. A fő választóvonal itt húzódik, miközben a magasabb végzettségűek között is jelentősek a különbségek. Az esélyhányadosokat az egyes modellek összehasonlításában vizsgálva, azok nagyságrendjében nem találunk számottevő különbségeket. Megfigyelhetjük azonban, hogy az érettségizettek esetében a szegénységi küszöb növekedésével csökken az esélyhányados nagysága, tehát az érettségizetteknek a diplomásokhoz viszonyított esélye a szegénységre relatíve kisebb a kvintilis határ, mint a mediánjövedelem fele mellett. A háztartásfő munkaerő-piaci státuszának hatását vizsgálva, a referencia kategória az alkalmazottak által vezetett háztartásokban élők csoportja volt. Az önálló, vállalkozók, illetve a nyugdíjasok háztartásaiban élők szegénnyé válásának esélye statisztikailag nem különbözik az alkalmazott háztartásfőké

esetében tapasztalttól. Ezzel szemben a munkanélküli és az inaktív háztartásfők és családtagjaik esélye a szegénnyé válásra 5–8-szoros az alkalmazottakéhoz képest. A munkanélküli háztartásfők esetében a küszöbérték nagysága nem befolyásolja az esélyhányadosok nagyságát, az inaktívak esetében azonban az alacsonyabb küszöb nagyobb esélyt jelent a szegénységbe kerülésre.

– Ugyancsak erős, önálló hatást tapasztaltunk a háztartásfő etnikai hovatartozásának vizsgálatakor. Megállapíthatjuk, hogy a háztartásfő roma származása önmagában is számottevően növeli a szegénységbe kerülés esélyét.

– A háztartástípus szerinti elemzés alapján azt mondhatjuk, hogy a magas gyermekszám növeli a szegénnyé válás esélyét, de 1–2 gyermek esetén is rendkívül magas a szegénységbe kerülés esélye, ha *egyszülős háztartásról* van szó.

– A háztartásfő neme nem mutat önálló hatást, ahogyan a háztartásfő életkorának változója sem. Az életkor hatása azonban megjelenik a háztartástípusnál. A nyugdíjas háztartások szegénnyé válásának esélye számottevően kisebb a referencia kategóriába tartozók, tehát a más háztartás gyermek nélkül típusú háztartásokban élők esélyénél. A nyugdíjas háztartások esetében becslült regressziós együtthatók más referencia kategóriák választásakor is negatív kapcsolatot mutatnak a szegénységbe kerüléssel.⁸ Az alternatív modellspecifikációk azt mutatják, hogy amennyiben a háztartástípusok között nem differenciálunk az életkor szerint, úgy a háztartásfő életkora változó együtthatója szignifikánssá válik.

– Nem találtunk erős hatást a településtípus szerinti vizsgálatkor sem. A legalacsonyabb küszöb mellett a település típusa önállóan egyáltalán nem befolyásolja a szegénységbe kerülés esélyét. A küszöbérték növekedésével a községben, majd a városokban élők esetében becslült regressziós együtthatók is szignifikánssá válnak, utóbbiak esetében azonban csak 10%-os szinten. Eszerint az alsó jövedelmi ötödbe kerülés esélye mind a községekben, mind pedig a városokban magasabb, mint Budapesten. Ezzel együtt azt mondhatjuk, hogy a településtípus és a szegénység előfordulásának kétváltozós elemzése során mutatkozó hatások jelentős része összetételi hatás, mely mindegyik az iskolázottságnak és a gazdasági aktivitásnak tudható be.

---

⁸ A nyugdíjas háztartások számára kedvező kép mögött részben az állhat, hogy a jövedelemfelvételek pontosabb adatok gyűjtését teszik lehetővé a nyugdíjasok esetében. Ez részben az idős háztartások egyszerűbb jövedelemszerkezetével, részben a nyugdíjas válaszadók jobb adatszolgáltatásával függ össze.

IRODALOM

- Atkinson, T. – B. Cantillon – E. Marlier – B. Nolan 2002: Social indicators. The EU and the social inclusion. Oxford: Oxford University Press.
- Dennis, I.–Guio, A-C. 2003a: Monetary poverty in EU accession and candidate countries. In: Statistics in focus. Theme 3 – 21/2003. Luxembourg: EUROSTAT. 7. p.
- Dennis, I.–Guio, A-C. 2003b: Poverty and social exclusion in the EU after Laeken – Part 1–2. In: Statistics in focus. Theme 3 – 8,9/2003. Luxembourg: EUROSTAT. 14. p.
- European Commission 2003a: Joint Memorandum on Social Inclusion, Hungary, http://europa.eu.int/comm/employment_social/soc-prot/soc-incl/jim_en.html. A letöltés időpontja: 2004. május 10.
- European Commission 2003b: Laeken and structural indicators of monetary poverty in EU. Accessing and candidate countries: results of the 2nd round of data collection, Luxembourg: EUROSTAT.
- EUROSTAT 2002: European social statistics: Income, poverty and social exclusion, 2nd report, Luxembourg: Office for official publications of the European Communities.
- Förster, M.F. – Tóth I. Gy. 1999: Családi támogatások és gyermekszegénység a kilencvenes években Csehországban, Magyarországon és Lengyelországban, TÁRKI Társadalompolitikai tanulmányok 16., Budapest: TÁRKI.
- Förster, M.F. – G. Tarcali – M. Till 2002: Income and non-income poverty in Europe: What is the minimum acceptable standard in an enlarged European Union? Paper prepared for the 27th General conference of the International Association for Research and Wealth, Djurhamn, Sweden, 18–24th August, 2002. www.ariatw.org
- Gábos A. 2004: Objektív és szubjektív, monetáris és nem monetáris szegénység Magyarországon és az Európai Unióban a legutolsó adatok alapján. IFM Humán Erőforrás Háttér tanulmányok, 2004/1/1.5. Budapest: TÁRKI.
- Gábos A. – Szivós P. 2001: A szegénység mértéke és a gyermekes családok jövedelmi helyzete, In: Szivós P. – Tóth I. Gy. szerk.: Tíz év. Budapest: TÁRKI. 31–63. p.
- Gábos A. – Szivós P. 2004: A szegénység különböző metszetei. In: Szivós P. – Tóth I. Gy. szerk.: Stabilizálódó társadalomszerkezet. TÁRKI Monitor Jelentések 2003. Budapest: TÁRKI. 67–96. p.
- Havasi É. 2002: Szegénység és társadalmi kirekesztettség a mai Magyarországon. Szociológiai Szemle, 12. évf. 4. sz., 51–71. p.
- Kapitány B. – Spéder Zs. 2004: Szegénység és depriváció. Társadalomszerkezeti összefüggések nyomában. Életünk fordulópontjai – Műhelytanulmányok 4. Budapest: KSH Népeségtudományi Kutatóintézet.
- Kapitány Zs. – Molnár Gy. 2001: A magyar háztartások jövedelmi-kiadási egyenlőtlenségei és mobilitása, 1993–1998. Műhelytanulmányok 2001/15. Budapest: MTA Közgazdaságtudományi Kutatóközpont.
- Lelkes O. 2003a: „Kinn is vagyok, benn is vagyok...” A társadalmi kirekesztettség mérése az Európai Unióban és Magyarországon. Szociológiai Szemle, 13. évf. 4. sz., 88–106. p.
- Lelkes O. 2003b: A pénz boldogít? A jövedelem és hasznosság kapcsolatának empirikus elemzése. Közgazdasági Szemle, L. évf. 5. szám, 383–405. p.
- Spéder Zs. 2001: Szegénységi standardok, gyermekspecifikus depriváció, jóléti diszparitások, In: Spéder Zs. – Monostori J. szerk.: Mozaikok a gyermekszegénységről. Kutatási jelentések 69. Budapest: KSH Népeségtudományi Kutatóintézet. 9–34. p.
- Spéder Zs. 2002: A szegénység változó arcai. Budapest: Andorka Rudolf Társadalomtudományi Társaság–Századvég Kiadó.

- Stapel, S. – J. Pasanen 2003: Purchasing Power Parities and related economic indicators for EU, acceding and candidate countries and EFTA. In: Statistics in focus. Theme 2 – 64/2003. Luxembourg: EUROSTAT. 7. p.
- Szivós P. – Tóth I. Gy. 2000: A háztartások jövedelmi szerkezete, egyenlőtlenségek, szegénység és jóléti támogatások. In: Szivós P. – Tóth I. Gy. szerk: *Növekedés alulnézetben*. Budapest: TÁRKI. 44–61.p.
- Tóth I. Gy. 1999: Előrejelzés a társadalmi ranglétrán: egy magyarázatkísérlet. In: Szivós P. – Tóth I. Gy. szerk.: *Monitor 1999. Társadalmi Monitor Jelentések*. Budapest: TÁRKI. 42–59. p.
- World Bank 2001: Hungary – Long term poverty, social protection, and the labour market, Report No. 20645. Documentum of the World Bank.

Melléklet

M1. táblázat. *Laekeni indikátorok Magyarországon a 2000/2001. és a 2003. évre vonatkozóan*

		2000/2001	2003
1. Szegénységi ráta		13,0	13,2
1a. Szegénységi ráta kor és nem szerint	0–15	Férfi	17,9
		Nő	19,6
		Összesen	18,6
	16–24	Férfi	15,7
		Nő	15,4
		Összesen	15,4
	25–49	Férfi	10,1
		Nő	13,2
		Összesen	11,7
	50–64	Férfi	12,8
		Nő	9,8
		Összesen	11,2
	64 évnél idősebb	Férfi	5,4
		Nő	13,4
		Összesen	10,5
Összesen	Férfi	12,2	
	Nő	13,7	
	Összesen	13,0	
1b. Szegénységi ráta munkaerőpiaci státusz és nem szerint	Alkalmazott	Férfi	6,3
		Nő	6,9
		Összesen	6,6
	Vállalkozó	Férfi	(3,6)
		Nő	(3,2)
		Összesen	(3,5)
	Munkanélküli	Férfi	39,7
		Nő	40,0
		Összesen	40,0
	Nyugdíjas	Férfi	9,4
		Nő	11,7
		Összesen	10,8
	Egyéb inaktív	Férfi	18,8
		Nő	20,1
		Összesen	19,5

M1. táblázat. Laekeni indikátorok Magyarországon a 2000/2001. és a 2003. évre (folytatás)

		2000/2001	2003
1. Szegénységi ráta (folytatás)			
1c. Szegénységi ráta háztartás-típus szerint	Egyszemélyes, <30*	(9,5)	23,5
	Egyszemélyes, 30–64	29,2	23,6
	Egyszemélyes, 65+	17,6	16,9
	Pár, legalább egy tag 65+	4,0	5,0
	Pár, mindkét tag <65	7,6	12,2
	Más háztartás gyermek nélkül	7,7	6,9
	Egyedülálló szülő	41,6	37,4
	Pár 1 gyermekkel	13,0	10,8
	Pár 2 gyermekkel	8,8	10,3
	Pár 3+ gyermekkel	25,6	30,4
	Más háztartás gyermekkel	17,0	13,6
	Összesen	13,0	13,2
1d. Szegénységi ráta a lakáshasználat tulajdonjellege szerint	Tulajdonos	12,5	11,9
	Bérlő	21,8	30,6
	Összesen	13,0	13,2
1e. Szegénységi küszöb**	Euro (PPS)	3 152	3 746
	Forint	368 012	501 529
2. Jövedelemeloszlás	S80/S20 arány	4,18	4,46
4. Szegénységi rés-arány	Relatív medián szegénységi rés	20,9	19,0
11. Szóródás a szegénységi küszöb körül	Szegénységi ráta az ekvivalens jövedelem mediánjának 40%-ában	3,9	3,8
	Szegénységi ráta az ekvivalens jövedelem mediánjának 50%-ában	7,4	7,5
	Szegénységi ráta az ekvivalens jövedelem mediánjának 70%-ában	20,6	21,4
13. Szegénységi ráta a jóléti transzferjövödelmek hiányában	Összes jóléti transzfer hiányában	Férfi 40,4 Nő 44,8 Összesen 42,7	Férfi 37,5 Nő 39,5 Összesen 38,5
	Nyugdíjjal együtt számított jövedelem mellett	Férfi 27,1 Nő 26,5 Összesen 26,8	Férfi 23,3 Nő 22,7 Összesen 23,0
14. Gini-együttható	Gini-együttható	0,289	0,296

Forrás: saját számítások a TÁRKI Háztartás Monitor 2001 és 2003 alapján.

Megjegyzés: *Az egyszemélyes, 30 évnél fiatalabb háztartások esetében a szegénységi ráta jelentős ingadozása az alacsony esetszámra vezethető vissza.

** A szegénységi küszöb esetében 2000/2001-re 1 PPS = 117 HUF (Stapel–Pasanen 2003), 2003-ra pedig 1 PPS = 134 HUF (saját becslés Stapel–Pasanen (2003) és www.mnb.hu alapján) vásárlóerő paritás egységgel számoltunk.

M2. táblázat. Laekeni indikátorok Magyarországon és az Európai Unió 15 tagállamában

	B	DK	D	EL	E	F	IRL	I	L
Szegénységi ráta									
Szociális transzferekkel együtt	13	11	11	21	19	15	18	18	13
Szociális transzferek nélkül (nyugdíjak nélkül)	25	24	21	22	23	24	30	21	24
Szociális transzferek nélkül (beleértve a nyugdíjakat is)	40	34	40	38	39	41	37	41	41
Szegénységi küszöb a mediánjövedelem 40%-a	3	2	3	9	7	4	4	7	2
Szegénységi küszöb a mediánjövedelem 50%-a	7	6	6	14	13	8	11	12	6
Szegénységi küszöb a mediánjövedelem 70%-a	22	18	17	28	26	24	28	26	22
Szegénységi küszöb (PPS)*	8 659	9 414	8 236	4 753	5 347	7 944	6 721	6 305	12 532
Medián szegénységi rés-arány	18	18	20	28	27	18	21	27	15
Jövedelemeloszlás (S80/S20)	4,2	3,2	3,6	6,2	5,7	4,4	4,9	4,9	3,9
	HU/01	HU/03	NL	A	P	FIN	S	UK	EU15
Szegénységi ráta									
Szociális transzferekkel együtt	13	13	11	12	21	11	9	19	15
Szociális transzferek nélkül (nyugdíjak nélkül)	27	23	21	23	27	21	28	30	24
Szociális transzferek nélkül (beleértve a nyugdíjakat is)	43	39	35	39	39	33	43	42	40
Szegénységi küszöb a mediánjövedelem 40%-a	4	4	3	4	7	2	3	7	5
Szegénységi küszöb a mediánjövedelem 50%-a	7	8	6	6	13	5	5	11	9
Szegénységi küszöb a mediánjövedelem 70%-a	21	21	18	20	28	19	17	27	23
Szegénységi küszöb (PPS)*	3 152	3 746	8 067	8 158	4 400	6 921	6 942	7 694	7 263
Medián szegénységi rés-arány	21	19	19	18	23	16	19	22	22
Jövedelemeloszlás (S80/S20)	4,2	4,5	3,7	3,7	6,4	3,4	3,2	5,2	4,6
Gini-együttható	29	30	26	26	36	25	23	32	29

Forrás: Dennis–Guio (2003b), illetve Magyarországra saját számítások.

Megjegyzés: *A standard publikációkban megegyezik az egyszemélyes háztartásokra közölt értékkel. Az EU-15-ökre számított adatok az 1999. évre vonatkoznak.

M3. táblázat. Szegénységi ráták a különböző társadalmi-demográfiai csoportokban Magyarországon, 2003

	Szegénységi küszöb			N
	Medián fele	Átlag fele	Kvintilis határ	
<i>Együtt</i>	8,3	13,2	20,0	5909
Háztartásfő neme				
Férfi	7,6	12,4	19,3	4938
Nő	11,8	17,6	23,3	968
Háztartásfő életkora				
18–29	11,5	16,9	23,7	620
30–39	10,6	16,3	24,2	1375
40–49	9,1	16,2	23,7	1644
50–59	6,7	10,1	14,8	1187
60–69	3,8	6,7	12,8	556
70–x	(1,8)	3,2	9,3	504
Háztartásfő iskolai végzettsége				
0–7 osztály	27,4	34,1	47,5	299
8 általános	16,3	25,2	36,6	1113
Szakmunkásképző	6,7	12,2	18,6	2434
Érettségi	4,2	6,7	11,5	1308
Felsőfokú	(0,8)	2,0	3,3	733
Háztartásfő gazdasági aktivitása				
Alkalmazott	5,2	9,6	16,0	3043
Vállalkozó	2,8	5,9	7,4	579
Munkanélküli	33,4	46,9	63,0	335
Nyugdíjas	5,6	9,7	17,2	1666
Egyéb eltartott	37,8	48,4	53,8	286
Településtípus				
Község	11,5	17,6	25,3	2102
Város	6,1	10,9	20,0	1764
Megyeszékhely	8,3	14,5	18,7	1011
Budapest	5,1	7,1	10,4	1031

M3. táblázat. Szegénységi ráták a különböző társadalmi-demográfiai csoportokban Magyarországon, 2003 (folytatás)

	Medián fele	Átlag fele	Kvintilis határ	N
<i>Együtt</i>	8,3	13,2	20,0	5909
Gyermekek száma				
0	4,5	7,5	12,0	2923
1	4,5	9,9	16,6	1189
2	9,0	15,5	23,6	1168
3+	29,4	40,0	55,6	612
Háztartástípus				
Egyszemélyes, <60	13,9	17,7	25,8	281
Egyszemélyes, 60+	(2,5)	5,8	14,7	278
Pár, <60	6,2	11,3	15,4	390
Pár, 60+	2,3	4,0	8,7	520
Pár 1 gyermekkel	5,5	13,0	21,1	398
Pár 2 gyermekkel	5,6	12,1	23,3	767
Pár 3+ gyermekkel	26,0	37,2	47,3	384
Egyedülálló szülő gyermekkel	34,1	43,5	50,0	214
Más háztartás 1 gyermekkel	2,9	6,3	11,0	682
Más háztartás 2+ gyermekkel	15,0	22,8	35,8	505
Más háztartás, <60	4,0	7,1	10,5	1296
Más háztartás, 60+	(0,0)	(0,0)	(2,9)	173
Aktívák száma a háztartásban				
0	17,4	23,7	32,7	1545
1	10,1	18,4	28,3	2001
2+	0,6	2,0	4,7	2362
Nyugdíjasok száma a háztartásban				
0	9,8	15,2	22,6	3168
1	9,2	14,9	20,9	1693
2+	2,0	4,8	10,6	1049
Háztartásfő etnikuma				
Nem roma	6,4	10,8	17,3	5610
Roma	42,8	59,2	70,6	299

Forrás: Saját számítások a TÁRKI Háztartás Monitor 2003 alapján.
Megjegyzés. A 10 alatti esetszámú cellák értékeit zárójelbe tettük.